

Strasbourg, 7 decembrie 2007

CEPEJ(2007)13

**COMISIA EUROPEANĂ PENTRU EFICACITATEA JUSTIȚIEI
(CEPEJ)**

**LINIILE DIRECTORII REFERITOARE LA AMELIORAREA PUNERII ÎN APLICARE A
RECOMANDĂRII EXISTENTE CU PRIVIRE LA MEDIEREA ÎN MATERIE PENALĂ**

**LINIILE DIRECTORII REFERITOARE LA AMELIORAREA PUNERII ÎN APLICARE A
RECOMANDĂRII EXISTENTE CU PRIVIRE LA MEDIEREA ÎN MATERIE PENALĂ**

Introducere

1. În cadrul celui de-al treilea Summit al Consiliului Europei (Varșovia, mai 2005), Șefii de State și Guverne și-au luat angajamentul « să facă uz din plin de potențialul normativ al Consiliului Europei » și să promoveze « punerea în aplicare și dezvoltare a instrumentelor juridice și mecanismelor de cooperare juridică ». În egală măsură ei au decis « să ajute statele membre în efectuarea justiției cu echitate și rapiditate și să dezvolte măsurile alternative de reglementare a litigiilor ».

2. În lumina acestor decizii, CEPEJ, unul din obiectivele statutare ale căreia constă în a permite o mai bună aplicare a instrumentelor juridice internaționale ale Consiliului Europei cu privire la eficacitatea și echitatea justiției, a înscris o nouă acțiune în lista priorităților: facilitarea aplicării efective a instrumentelor și normelor Consiliului Europei cu privire la modurile alternative de reglementare a litigiilor.

3. Grupul de lucru cu privire la mediere (CEPEJ-GT-MED)¹ a fost prin urmare creat în vederea examinării impactului, în statele membre, a Recomandărilor pertinente ale Comitetului de Miniștri, în special :

- Recomandarea Rec(98)1 cu privire la medierea în materie familială ;
- Recomandarea Rec(2002)10 cu privire la medierea în materie civilă ;
- Recomandarea Rec(99)19 cu privire la medierea în materie penală ;
- Recomandarea Rec(2001)9 cu privire la modurile alternative de reglementare a litigiilor între autoritățile administrative și persoanele private,

dar în egală măsură în vederea recomandării măsurilor specifice destinate să faciliteze aplicarea lor efectivă, în scopul ameliorării aplicării principiilor medierii conținute în aceste Recomandări.

4. Acest document se referă la Recomandarea Rec(99)19 cu privire la medierea în materie penală. Alte trei Recomandări cu privire la medierea în materie familială, la medierea în materie civilă și la modurile alternative de reglementare a litigiilor între autoritățile administrative și persoanele private necesită o atitudine specifică și sunt tratate în documente separate.

5. În cadrul primei reuniuni a Grupului de lucru (Strasbourg, 8 - 10 martie 2006), a fost elaborat un chestionar în scopul determinării nivelului de cunoaștere în statele-membre a Recomandărilor menționate mai sus și pentru a determina în deosebi dezvoltarea modurilor alternative a reglementării litigiilor între autoritățile administrative și persoanele private la nivel național, în conformitate cu principiile care sunt aici menționate. Chestionarele au fost adresate la 16 state reprezentative.

¹ CEPEJ-GT-MED este compus după cum urmează : dna Nina BETETTO (Slovenia), dna Ivana BORZOVÁ (Republica Cehă), dl Peter ESCHWEILER (Germania), dna Maria da Conceição OLIVEIRA (Portugalia), dl Rimantas SIMAITIS – Președinte - (Lituania), dl Jeremy TAGG (Regatul Unit), dna Anna WERGENS (Suedia).

6. Au fost primite 52 răspunsuri la chestionar din statele membre și de la practicieni și a fost pregătit un raport de sinteză de către expertul științific, dl Julien LHUILLIER (Franța). Totuși, informația cu privire la medierea în materie penală a fost limitată. Odată cu adoptarea Recomandării noțiunea și câmpul de aplicare a medierii în materie penală au evoluat și a apărut un concept mai larg al „justiției reparatorii” (*restorative justice*), integrând în același timp « medierea victimă-delincvent (*victim offender mediation*) »². Din aceste considerente se preconizează un lucru suplimentar de actualizare a acestei Recomandări. În prealabil, se pare necesar că ar trebui de obținut o evaluare mai completă a impactului justiției reparatorii în statele membre, bazată pe informații actualizate și comparabile.

7. Așa cum se putea de așteptat, între statele membre există deosebiri importante în legătură cu dezvoltările medierii victimă-delincvent și acest fapt se datorează următoarelor obstacole:

- lipsa de sensibilizare cu privire la justiția reparatorie și la mediere;
- lipsa disponibilității medierii victimă-delincvent înainte și după sentință;
- capacitatea de a trimite părțile la mediere rezervată unei instituții penale unice;
- costurile relativ înalte ale medierii;
- lipsa unei instruirii specializate și deosebirile de calificare a mediatorilor.

8. Ținând cont de aceste obstacole și, în măsura în care procedurile justiției reparatorii pot servi drept mod alternativ al justiției convenționale și drept instrument de gestionare a conflictelor, cât și de faptul capacității lor de a repara prejudiciul și a reduce riscul repetării infracțiunilor, Grupul de lucru a elaborat următoarele linii directorii care nu au un caracter de constrângere cu scopul de a facilita statele membre în aplicarea Recomandării cu privire la medierea în materie penală.

1. DISPONIBILITATE

9. În vederea dezvoltării unei disponibilități egale a serviciilor de mediere, ar trebui de luat măsuri pentru promovarea și organizarea unor sisteme eficiente de mediere într-un spațiu geografic cât mai vast posibil, la toate etapele procedurii penale, incluzând și cea de executare a sancțiunilor.

1.1 Susținerea acordată statelor membre în proiectele de mediere

10. Statele membre ar trebui să recunoască și să promoveze dispozitivele de mediere existente și cele noi create contribuind la aceasta prin susținere financiară sau de altă natură. Odată ce astfel de programe de mediere sunt puse în aplicare cu succes, statele membre sunt încurajate să lărgescă disponibilitatea lor prin intermediul informării, instruirii și supravegherii.

1.2 Rolul judecătorilor, procurorilor și altor autorități judiciare penale

11. Judecătorilor, procurorilor și altor autorități judiciare penale le revine rolul important în dezvoltarea medierii. Ei ar trebui să fie capabili de a furniza informații, de a organiza ședințe de informare cu privire la mediere și, în caz de necesitate, de a invita victimele și/sau

² A se vedea în egală măsură principiile de bază ale Națiunilor Unite referitoare la recurgerea la programele justiției reparatorie în materie penală, Rezoluțiile 2000/14 și 2002/12 ale ECOSOC.

delincvenții să utilizeze medierea și/sau să trimită dosarul la mediere. Statele membre sunt încurajate să stabilească și/sau să îmbunătățească cooperarea între autoritățile judiciare penale și serviciile de mediere cu scopul de a răspunde mai eficace victimelor și delincvenților.

1.3. Rolul autorităților sociale și a organizațiilor neguvernamentale

12. Statele membre sunt încurajate să recunoască autoritățile sociale, organizațiile de susținere a victimelor și alte organizații implicate în justiția penală, în măsura în care ele joacă un rol important în promovarea justiției reparatorii și a medierii. În caz de necesitate, aceste instanțe ar putea invita victimele și/sau delincvenții să utilizeze medierea. Ele ar putea, de exemplu, juca un anumit rol în derularea medierii, oferirea diferitor forme de justiție reparatorie cât și în susținerea părților.

1.4. Rolul avocaților

13. Codurile de conduită a avocaților ar trebui să includă o obligație sau o recomandare pentru avocați, de a lua măsuri în vederea furnizării unei informații pertinente și propunerii părților, dacă aceasta este adecvată, recurgerea la medierea victimă-delinvent cât și de a pleda trimiterea dosarului de către autoritățile competente la mediere.

1.5. Calitatea dispozitivelor de mediere

14. Pentru judecători, procurori și alte autorități ale justiției penale care orientează părțile către serviciile de mediere, pentru avocații care consultă clienții lor și pentru încrederea publicului în procedura de mediere, este necesar de a garanta calitatea medierii.

15. Este important ca statele membre să controleze în continuare dispozitivele lor de mediere cât și proiectele pilot în curs și să pună în aplicare o evaluare externă și independentă. Unele criterii comune, cu referință la unele aspecte de evaluare atât calitative cât și cantitative ar trebui să fie elaborate pentru a permite compararea calității dispozitivelor de mediere. Legislatorul și/ sau autoritățile judiciare penale ale statelor membre sunt încurajate să identifice consecințele posibile ale medierii cât și acordurile de mediere cu privire la procedurile penale.

16. Ținând cont de diferența de egalitate între drepturile victimei și ale delincventului în urma unei infracțiuni, statele membre ar trebui să fie sensibilizate la faptul că victima necesită o atenție deosebită înainte, în cursul și după mediere, În acest scop se recomandă ca statele membre să întreprindă cercetări la acest subiect.

1.6. Confidențialitatea

17. Obligația de confidențialitate ar trebui să se impună mediatorului la toate etapele procesului de mediere și chiar în afara încheierii sale. Atunci când aceasta obligație conține excepții³, ele trebuie să fie clar definite în lege.

18. Statele membre ar trebui să furnizeze garanțiile juridice cu privire la confidențialitatea medierii. Încălcarea obligației de confidențialitate de către mediator ar trebui să fie considerată drept încălcare disciplinară gravă și să fie sancționată în modul corespunzător.

---

³ A se vedea în special Recomandarea Rec (99)19 cu privire la medierea în materie penală, paragraful 30.

1.7. Calificările mediatorilor

19. Statele membre și/sau părțile interesate de mediere ar trebui să furnizeze programe de instruire corespunzătoare pentru mediatorii și, ținând cont de divergențele în programele de instruire, să pună în aplicare norme comune în materie de instruire.

20. Cel puțin, următoarele elemente ar trebui să figureze în programele de instruire a agenților de mediere:

- principiile și obiectivele medierii,
- conduita și deontologia mediatorului,
- fazele procesului de mediere,
- cunoștințe de bază a sistemului justiției penale,
- relațiile între justiția penală și mediere,
- cazurile în care medierea este indicată, structura și desfășurarea medierii,
- cadrul juridic al medierii,
- arta și tehnicile de comunicare și de lucru cu victimele, delincvenții și alte persoane ce participă în procesul de mediere, incluzând cunoașterea de bază a reacțiilor victimelor și delincvenților,
- arta și tehnicile medierii,
- numărul corespunzător de exerciții practice și jocuri de rol,
- mecanisme specifice ale medierii în caz de infracțiuni grave și infracțiuni implicând minorii,
- modalitățile diferite de justiție reparatorie,
- evaluarea cunoștințelor și competențelor persoanelor instruite.

21. Această instruire ar trebui să fie urmată de o supraveghere, tutelă sau o formare profesională continuă.

22. Statele membre ar trebui să recunoască importanța stabilirii criteriilor comune pentru acreditarea agenților de mediere și/sau a instituțiilor ce oferă servicii de mediere și/sau care formează agenții de mediere. Ținând cont de mobilitatea crescândă în cadrul Europei, ar trebui luate măsuri necesare pentru instituirea unor criterii comune internaționale pentru acreditare, de exemplu un brevet de mediator european, etc.

23. În măsura în care unele state membre se confruntă cu dificultăți în ceea ce privește calitatea formării agenților de mediere, instituțiile naționale de instruire sunt invitate să stabilească legături și/sau un program continuu de formare a agenților de mediere (de exemplu, un centru european de formare a agenților de mediere). Consiliul Europei în cooperare cu Uniunea Europeană vor putea contribui la aceasta.

1.8. Participarea și protecția minorilor

24. Statele membre ar trebui să recunoască importanța susținerii și protecției minorilor în cadrul participării lor la procesul de mediere, prin punerea în aplicare a măsurilor de protecție și a garanțiilor procedurale corespunzătoare.

25. Statele membre ar trebui să conlucreze împreună în vederea examinării, evaluării și identificării bunelor practici cu scopul de a pune în aplicare liniile directorii specifice

participării minorilor în cadrul medierii în materie penală. Consiliul Europei în cooperare cu Uniunea Europeană ar putea de asemenea să-și aducă contribuția.

26. Aceste linii directorii ar trebui să includă:
- a. pertinența vârstei copilului sau maturitatea sa mintală și efectele lor la participarea minorilor la procedura de mediere;
  - b. rolul părinților, în deosebi în situațiile în care părinții s-ar putea opune participării la mediere;
  - c. participarea specialiștilor sociali, psihologilor și/sau a reprezentanților legali la mediere atunci când sunt prezenți minorii.

1.9. Coduri de conduită

27. Statele membre ar trebui să ia măsuri pentru a garanta, în cadrul lor, uniformizarea conceptelor, câmpul de aplicare și garanțiile principiilor fundamentale ale medierii, astfel ca confidențialitatea, prin adoptarea măsurilor legislative și/sau elaborarea codurilor de conduită pentru mediatori.

28. Având în vedere faptul că Codul european de conduită a mediatorilor pentru medierea în materie civilă și comercială începe să obțină o recunoaștere generală a părților implicate în mediere pe tot teritoriul Europei, se recomandă să fie elaborat un Cod special de conduită ținând cont de particularitățile medierii în materie penală.

1.10. Încălări ale codului de conduită

29. Dacă mediatorii nu respectă un cod de conduită, statele membre și părțile implicate în mediere ar trebui să poată depune plângere și să dispună de proceduri disciplinare.

1.11. Medierea internațională

30. Renunțarea la urmăriri ce rezultă dintr-un acord de mediere ar trebui să aibă aceeași valoare ca și hotărârile judecătorești sau alte decizii judiciare, dacă a fost decisă de personalul judiciar oficial, de exemplu, un membru al biroului procurorului sau un judecător. O atare decizie va avea astfel drept efect de a pune capăt urmărilor inițiate pe aceleași fapte într-un alt stat (*ne bis in idem*).

2. ACCESSIBILITATE

2.1. Drepturile victimelor și delincvenților

31. În vederea permiterii participării victimelor și delincvenților la procesul de mediere, statele membre ar trebui să ia toate măsurile necesare pentru garantarea drepturilor lor și să verifice că ei cunosc aceste drepturi. Medierea cere consimțământul liber și clar al victimelor și a delincvenților și nu trebuie să fie niciodată utilizată dacă există riscul că medierea s-ar face în defavoarea uneia dintre părți. Este necesar de a acorda o atenție deosebită nu doar avantajelor potențiale, dar de asemenea și riscurilor eventuale ce presupune medierea pentru ambele părți și în deosebi pentru victimă⁴.

⁴ Vezi Recomandarea Rec(2006)8 cu privire la asistența victimelor, punctul 13.

32. Astfel, se cuvine de a face un efort specific pentru a garanta că informația cu privire la medierea victimă-delinvent să fie clară, completă și furnizată în termenul necesar. Această informație ar trebui să includă:

- procesul de mediere ca atare;
- drepturile și obligațiile solicitanților;
- efectele juridice ale medierii.

33. Părțile la mediere trebuie numai decît să fie informate cu privire la consecințele eventuale ale procedurii de mediere asupra procesului decizional judiciar, inclusiv întreruperea procedurii penale, suspendarea sau atenuarea sancțiunii impuse delinventului prezumat. În același mod, în cazurile în care victima este deosebit de vulnerabilă, aceasta din urmă ar trebui să fie avertizată de posibilitatea de a dispune de o procedură de mediere fără contactul direct cu delinventul prezumat.

2.2. Costul medierii pentru solicitanți

34. Pentru ca medierea să fie accesibilă, statele membre ar trebui să le asigure o susținere financiară directă serviciilor de mediere prin intermediul asistenței judiciare și/sau altor mijloace. Cu titlu de excepție, în statele membre unde delinventul trebuie să finanțeze parțial participarea sa la mediere, statele membre trebuie să se asigure ca această contribuție să fie proporțională veniturilor sale. O procedură de mediere costisitoare care nu este acoperită de asistență judiciară este susceptibilă să constituie un obstacol la mediere.

2.3. Suspendarea termenelor de prescripție

35. Pentru ca medierea să fie mai accesibilă, utilizarea sa nu trebuie să fie împiedicată de riscul expirării termenelor de prescripție. Pentru remedierea acestei probleme, statele membre sunt puternic încurajate să pună în aplicare dispoziții care să prevadă suspendarea termenelor de prescripție.

3. SENSIBILIZARE

36. Răspunsurile la chestionar arată că unul din principalele obstacole la dezvoltarea medierii constă în lipsa sensibilizării personalului judiciar, a procurorilor și a altor autorități ale justiției penale, a organizațiilor de susținere a victimelor, a profesioniștilor din domeniul justiției, a victimelor și delinvenților și a publicului larg cu privire la justiția reparatorie.

37. Pentru ca Recomandarea cu privire la medierea în materie penală să fie accesibilă factorilor de decizie publici, universitarilor, părților implicate în mediere și mediatorilor, este esențial ca ea să fie tradusă și difuzată în limbile tuturor statelor membre.

38. Se recomandă CEPEJ crearea unei pagini speciale consacrate medierii pe site-ul său Internet. Ea va putea include traducerea Recomandărilor, rapoartele sale explicative și alte documente pertinente ale Consiliului European cu privire la mediere, evaluarea impactului Recomandării cu privire la medierea penală în cadrul statelor. Această pagină specială va putea de asemenea conține informații cu privire la controlul și evaluarea dispozitivelor și proiectelor pilot de mediere, o listă de prestatori de servicii de mediere și a agenților de mediere în statele membre, contacte utile internet, etc.

3.1. Sensibilizarea publicului larg

39. Statele membre, ONG-urile și alte părți implicate în mediere ar trebui să întreprindă măsurile corespunzătoare pentru sensibilizarea opiniei publice cu privire la avantajele medierii.

40. Aceste măsuri ar putea include :

- articole/informații în mass-media,
- difuzarea informațiilor cu privire la mediere prin intermediul depliantelor/broșurilor, Internet, afișelor,
- linii telefonice speciale ale agenților de mediere,
- centre de informații și consultanță,
- campanii de sensibilizare focalizate, de exemplu « săptămânile medierii »,
- seminare și conferințe,
- zilele « ușilor deschise » în tribunale și instituțiile ce prestează astfel de servicii.

41. Statele membre, universitățile, alte instituții academice și părțile interesate de mediere ar trebui să susțină și să promoveze cercetarea științifică în domeniul medierii și justiției reparatorii.

42. Medierea și alte forme de justiție reparatorie ar trebui să fie incluse în programele educative naționale.

3.2. Sensibilizarea victimelor și delincvenților

43. Personalul judiciar, procurorii, poliția, autoritățile justiției penale, avocații și alți profesioniști din domeniul dreptului, agenții sociali, organizațiile de susținere a victimelor, cât și alte instanțe implicate în justiția reparatorie ar trebui să furnizeze, la o etapă preliminară, informații și consultații cu privire la mediere atât victimelor cât și delincvenților, insistând asupra avantajelor și riscurilor potențiale pentru fiecare dintre ei.

3.3 Sensibilizarea poliției

44. Formarea personalului de poliție ar trebui să includă explicații cu privire la justiția reparatorie în măsura în care serviciile de poliție intervin la o etapă preliminară a cauzei și sunt adeseori primii care intră în contact cu victimele și delincvenții. O atenție deosebită ar trebui acordată transmiterii dosarelor pentru efectuarea medierii. Aceasta s-ar putea realiza datorită instruirii care să conțină informații specifice cu privire la autorii și victimele infracțiunii, cât și prin distribuirea depliantelor/broșurilor.

3.4 Sensibilizarea instituției judiciare și a procurorilor

45. Un număr crescând de state membre a adoptat măsuri legislative permițând atât judecătorilor cât și procurorilor, pe picior de egalitate, să invite victimele și/sau delincvenții să utilizeze medierea și/sau să trimită cauza la mediere. În acest scop, este necesar ca ambii să fie informați din plin referitor la procedura de mediere și conștienți de avantajele și riscurile sale potențiale. Acest scop ar putea fi atins prin intermediul sesiunilor de informare și programelor de instruire inițială și continuă.

46. Este important de a consolida legăturile atât instituționale cât și personale între mediatori și judecători/procurori. Aceasta ar putea fi realizat prin organizarea de conferințe și seminare.

3.5. Sensibilizarea avocaților

47. Justiția reparatorie și medierea ar trebui să fie incluse în programele de formare inițială și continuă a avocaților.

48. Barourile și asociațiile de avocați ar trebui să dețină listele prestatorilor de programe de mediere și să le difuzeze avocaților.

49. Statele membre și barourile ar trebui să întreprindă măsuri pentru stabilirea baremelor onorariilor care să nu descurajeze avocații să acorde consultanță clienților lor referitor la alegerea și recurgerea la mediere în scopul reglementării litigiilor.

3.6. Sensibilizarea asistenților sociali

50. Statele membre sunt încurajate să ia măsurile necesare vizând sensibilizarea asistenților sociali cu privire la justiția reparatorie și la mediere.